

A person is standing on a forest ridge, looking towards a small cabin in the distance. The scene is set in a dense forest with tall trees and a hazy atmosphere. The lighting is soft, suggesting a misty or overcast day. The person is wearing a dark jacket and a light-colored bag. The cabin is a simple wooden structure with a gabled roof, partially obscured by trees. The overall mood is serene and contemplative.

MARITTA
LINTUNEN

— wsoy —

HALLA

MARITTA
LINTUNEN
HALLA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Ensimmäinen painos

© Maritta Lintunen ja WSOY 2026

Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-951-0-52115-1

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Esiäideille

*Tieto muinaisesta hiilenpalasta sysää liikkeelle näyn nuotiosta,
ihmisistä sen ympärillä, rakennelmista, saaliista.
Fiktiivinen näky kumpuaa niistä kuvista ja tarinoista,
joita olemme nähneet, kuulleet ja lukeneet.
Niiden perusteella kerromme maisemalle tarinan.*

I.

HILJA

1962

NAINEN SEISAHTUU pihakalliolle ja laskee kantamuksensa maahan. Punaisiin kangastennareihin on tarttunut metsäpolulta paksu kerros männynneulasia. Pihka on sitkeää kuin liima.

Hän varjostaa kädellä silmiään.

Musta riihi kauimmaisena niityn reunassa, siten luhtiaitta, ja lähimpänä taloa kaksi pientä, lahoa rakennusta – ehkä sauna ja jokin lampolan tapainen?

Uneliaan harmaa päärakennus on suurempi kuin hän on kuvitellut. Vanhaa pärekattoa on sieltä täältä aikojen kuluessa uusittu; tuore osa hohtaa vaaleampana. Kuka on pitänyt hylättyä taloa kunnossa?

Pohjoistuuli pöyhäyttää vaaleita, lyhyitä hiuksia. Pääskynen sukeltaa räystäslaudan alle. Autioitunut pihapiiri huokuu vastapuhjennutta kesää. Tuoretta ensiruohoa. Kirpakkaa suolaheinää. Lakastuvia tuomenkukkia. Auki raottuvia, anikselta tuoksahtavia pihlajannappuja.

Ruostainen kattoviiri narahtaa kohti etelää, missä aaltoilee korkeita vaaranseläniteitä – kaikki ne ovat

oudon sinihohtoisia pohjalaisiin lakeuksiin verrattuna. Lännessä kohoaa jyrkkärinteinen, kuusikon ja heleiden lehtipuiden täplittämä vaara. Sen laella kajastaa tummana talo, jonka piipusta suikertaa savua. Nainen muistaa isänsä puheista Kokkovaaran, ainoan naapuritilan. Joku sitä asuu yhä. Joku sitkeä kansanihminen. Tai joku täydellisestä yksinäisyydestä hullaantunut erakko.

Tuvan ovesa riippuu iso rautalukko. Ikkunoiden päälle on lyöty ristikkäiset laudat. Nainen istahtaa alas talon portaille ja manaa ajatteleluttomuuttaan. Seuraava linja-autovuoro kulkee tienhaaran ohi vasta huomenna.

Pilviä kerääntyy maiseman ylle syvänvioletteina, repaleisina lauttoina.

Ensimmäiset vesipisarat pilkuttavat pihakalliota. Nainen vetäytyy suojaan avokuistin katoksen alle, avaa reppunsa ja syö voipaperiin käärityn eväsleivän. Orava ropistelee pitkin kattopäreitä ja laskeutuu seinähirttä myöten alas kuistille, aivan hänen jalkojensa juureen. Siinä eläin tuijottaa häntä nappisilmillään tuokion kunnes äkisti käännähtää, loikkii portaat alas ja kiittää pihan yli kohti metsänreunaa.

Kun sade vain yltyy, käärii hän huivin kaulansa suojaksi ja pukee ylleen villapaidan ja paksut, sarkaiset työhousut, jotka äiti joskus hänelle ompeli. Sitten hän painaa vuorillisen samettilakin korvilleen, asettuu oven eteen makuulle, taittelee vohvelikankaisen pyyhkeen tyynyksi päänsä alle ja kuuntelee silmät ummessa kesäsateen voimistuvaa kohinaa. Lopulta hän vaipuu uneen. Yöllä salama välähtää Kokkovaaran suunnalla. Valonleimahdukset ja uhkaava, pitkin kallioita vöyryvä ukkoskumu säpsäyttelevät häntä hereille.

Aamulla nainen havahtuu lempeään, sateenjälkeiseen hiljaisuuteen, jota rikkoo lintujen sirkutus. Auringonläikkä kiipeää portaalta kuistin lankuille ja lämmittää suloisesti kylkeä. Avatessaan silmänsä hän näkee ensimmäiseksi mustat nahkasaappaat tuvan alaportaalla. Sen jälkeen hän kuulee varovaisen yskähdyksen ja matalan äänen:

– Kokkovaaralle juoksi illalla orava tuommaan viestiä. Piti tulla kahtommaan, mikä täällä Hallassa on hätänä.

2.

PIETA

1713

PIETAN OLISI muistettava kaikki. Sitä Tuomas toisteli hengästyneenä. *Aina auringonlaskun suuntaan. Kolme järveä. Kierrä ne kaikki. Viimeisenä vielä suo, iso kuin rannaton vesi. Sitten alkavat näkyä vaarat.* Tätä Tuomas oli sopottanut jo silloin kun heitä riepotettiin hevosten perässä, kädet ranteista kiinni sidottuina kohti itää. Siitä hirveästä matkasta pitäen veli oli puheissaan kuljettanut häntä kuin takaperin – piirtänyt hänen muistiinsa merkkikiviä, merkkivesiä ja merkkisoita, jotta hän oppisi kaiken. Ja nyt veli seiso tuossa häntä hyvästelemässä, hädissään taakseen vilkuillen. Tarrasi kiinni olkapäistä ja puristi lujaa varmistaakseen, että hän tajusi.

– Muista isän kertoma, Tuomas kuiskasi nopeasti. Eti se ukkosenlyömä petäjä vaaran rinteestä.

Pietaa ahdisti ja itketti. Kyllä hän kaiken muistaisi, mutta miten kävisi veljen kasakoiden käsissä.

– Minä lähen toiseen suuntaan, jotta eivät saa sinusta vainua, Tuomas usahti ja töytäisi hänet väkisin kohti synkkää korpea.

– Mene eläkä taaksesi kahtele.

Juoksejuokse, sivahtelivat saniaiset, joiden sekaan Pieta ryntäsi. Kuusten oksat piiskasivat häntä korville. Risut ja terävät puunjuurakot raapivat paljaita jalkoja. Eikä hän uskaltanut katsoa enää kertaakaan taakseen, itki vain äänettä, kunnes posket rokahtuivat suolasta karrelle. Aikansa juostuaan hän pysähtyi huohottamaan hiljaisen leppänotkon hämärään. Takaa ei kuulunut mitään. Ei penin haukkua, ei hepojen hirnahduksia, ei kasakoiden kirouksia. Pienen suolampareen ylitettyään hän pääsi kuivalle jäkälikkökankaalle ja lyyhisty maahan lepäämään. Hän tunki kohmeiset varpaansa männynjuuressa pilkottavaan vaaleaan hietaan. Kylmän suoveden jälkeen ilta-auringon lämmitämä töyräshiekka tuntui jaloissa hellältä hyväilyltä. Hätä tärisytti ruumista. *Hyvä Jumala taivaassa, varjele meitä. Kuleta Tuomas turvaan kivekkäitten luokse.*

Sykyinen pimeys laskeutui petäjikkökankaan ylle. Etäältä kasakoiden leirin suunnalta Pieta oli kuulevinaan hetken laukkaavan hevosen töminää. Hän kaivautui hietaiseen koloon, kaatuneen puunjuurakon suojaan, kävi sykkyrälle ja nukahti. Yöllä pilvi kiersi suon ja viskeli longastaan raskaita pisaroita Pietan paljaille säärille.

Varhain aamulla hän heräsi vilunväreisiin ja sävähti istualleen. Korppi havautteli siipiään hänen yläpuolellaan. Luuliko pirunlintu häntä maassa makaavaksi raadoksi? Pieta sinkautti kuivuneen männynkävyn haaskalintua kohti. Kraakkuen korppi irtosi oksaltaan lentoon.

Nälkä koukki vatsaa. Pieta jyrsäisi leipäkannikkaa, jonka Tuomas oli varastanut venäläisten ruokakuormasta. Ikenestä tirskahti verta, kulmahammas heilui kipeästi kivikovaa leipää järsiessä. Kyyneleet solahtivat poskille. Mistä Jumala heitä rankaisi? Miksi isän piti kuolla kasakoiden kiduttamana? Ja miksi hänen piti erota veljestään, ainoasta turvastaan?

Kankaalla kasvoi leveinä laikkuina vaaleanharmaata jäkälää. Sen sylissä hohti kypsiä puolukantert-tuja punaisina pisaroina. Kaksin käsin hamusi Pieta marjoja suuhunsa. Puolukan happamanmakea autius täytti nielun. Yhtäkkiä hänen leukansa pysähtyivät. Suon takana rääkäisi metsälintu varoitusäänen. Pidä silmällä siivekkäitä, oli Tuomas muistuttanut. Niiden liikkeet paljastavat ennalta metsässä liikkujat. Suu puolittain avoinna hän seurasi, kuinka lintu lepatti levottomasti suonvieripuulta toiselle. Sydän jysähti kohti kurkkua. Joko ne keksivät hänet, näkivät hänet

korkean kynnäksen päällä marjastamassa? Pieta viskasi kourallisen puolukoita suuhunsa ja ryntäsi aukealta harjanteelta syvemmälle metsään. Vasta etäämpänä sakeassa katajikossa hän uskaltautui pysähtymään ja tarkisti suunnan auringosta, joka piilotteli pilven takana.

Pieta katsahti jalkoihinsa. Niitä särki ja vihloi. Kasakat olivat kiskoneet vangeilta nahkaiset pieksut ja lapikkaat heti matkan alussa. Kaikki kelpasi niille saaliiksi. Virsuja venäläiset eivät sentään huolineet, mutta nekin piti silti viskata metsään. Paljain jaloin pakeneva ei pääsisi kauas. Sitten ne pakottivat heidät kulkemaan niinikäyteen sidottuina, avojaloin pitkin soita ja metsiä.

Sinertävissä, verihyhmäisissä varpaissa kynnet halkeilivat irti lihasta. Kunhan ensimmäinen järvi tulisi vastaan, hän pesisi itsensä ja koettaisi löytää haavoihin pihkaa.

Päivä valostui poutaiseksi ja sen myötä Pietan mielialakin hivenen kohentui. Mutta aina kun hän muisti veljensä, huoli väänsi vatsaa nurin.

Kalliorinteessä kasvoi mustankiiltävää variksenmarjaa, ja hän ymmärsi, että matkanteko olisi tästä edespäin jatkuvaa syötävän etsimistä. Sormet

värjäytyivät sinisiksi, kun ylikypsät marjat hajosivat mehuksi hänen käsiinsä. Niiden neste oli vetisen mautonta – äiti sättikin variksenmarjoja koiranmus-tikoiksi. Mehu teki kuitenkin hyvää ruumiille. Syö marjoja, niin hampaasi ei putoa polulle, muisti äiti neuvoa aina metsässä. Häntä itseään eivät vanhat neuvot auttaneet. Isotauti tuli heille vianalaisen laukku-kauppiaan mukana ja siihen äitipolo menehtyi.

Kosteassa lehtometsässä Pieta näki outoja, limaisia sieniä, joihin ei rohjennut koskea. Samassa hän muisti Perjakan. Pienempänä paimenessa ollessaan hän oli ihmetellyt kellokasta, joka joskus seisahtui mutustamaan kuivannapakkaa, paksuvartista sientä. Hän koetti muistella sienen väriä. Ruskea se oli ollut. Ruskea kuin kuivattu tupakanlehti. Pitkään Pieta sai tarpoa nälissään ennen kuin ensimmäinen kova sieni tuli vastaan. Varovasti hän naksautti pyöreän päällisen kahtia. Sisus kumotti vaaleana kuin nuorella nauriilla, mutta oli toukkia täynnä. Vieressä kasvava pienempi oli madoista puhdas, ja tovin epäröityään Pieta uskaltautui puraisemaan palasen. Pahalta se maistui, mutta vatsa huusi täytettä. Ei Perjakka näihin kuollut eikä sen maitokaan maistunut oudolta, hän vakuutteli itseään ja nielaisi sienen hatun.

Päivä painui illaksi. Maisema ympärillä oli pelkkää mustaa ryttöä. Pieta levitti auki suuren korpikuusen alimmat oksat, jotka kasvoivat maata pitkin. Hän ryömi kuin mäyrä havujen suojaan ja nukahti.

Vaikka neulasten läpi tilkahteli valoa, Pieta ei havahnut auringonnouseen. Vasta outo, kostea tuulahdus herätti hänet sikeästä unesta. Pieta räpäytti silmänsä auki. Mikä puhalteli hänen päälakeensa? Oliko metsänpeto ottanut hänestä vainun, hiipinyt kuusen tykö ja henkäili nyt kiihdyksissään häntä kohti? Raikas, vedentuoksuinen tuuli puhaltui havujen lomitse. Kömmityään ulos hän ymmärsi yöpyneensä rantaryteikössä. Lähistöllä liplatti suuri vedenselkä aamutuulella.

Tämä oli ensimmäinen kolmesta järvestä. Nyt piti kyetä päättämään, kumpaa rantaa hän lähtisi järveä kiertämään. Vasen reuna näytti lehtimetsäiseltä ja valoisalta, kuin vanhalta kaskenpohjalta. Oikea ranta oli jyrkempi ja kallioinen ja sitä jatkui niin pitkälle kuin hän kykeni näkemään. Hän muisti koivikoissa kasvaneet kovalakkiset sienet. Ruoka sai määrätä suunnan.

Kului vielä kaksi pitkää päivää ja yötä, kunnes kuutamoisena iltana viimeinen järvi ilmestyi Pietan

eteen sumun keskeltä kuin aave. Matkan ja nälän heikentämänä hän kaatui pitkälleen kanervikkoon. Järven jälkeen hänen pitäisi jaksaa ylittää vielä iso suo. Iso kuin rannaton vesi, oli veli sanonut. Vasta sitten näkyisivät vaarat, joilla saattaisi olla asutusta. Elleivät kasakat olleet osuneet jo sinnekin ja polttaneet ja tappaneet kaiken tielleen osuneen.

Vatsaa poltteli ja suoli päästi kaiken ulos saman tien. Pietaa oksetti ajatuskin sienistä ja marjoista. Hän ryömi rantakivelle ja latki vettä mahansa täytteeksi. Toinen jalkaterä oli paisunut sinipunertavaksi palloksi. Haavoista tihkui kellertävää mätää. Pieta upotti särkevän jalkansa syyskylmään veteen. Rannassa lojui vettynyt katajainen karahka, jonka hän noukki käteensä. Keppiin varaten hän koetti linkuttaa eteenpäin. Pimeässä hän ei enää jaksanut harkita, kumpaa rantaa kiertäisi järven, ainoastaan auringonlaskun hän piti mielessään, jottei vahingossakaan kadottaisi suuntaa.

Yö pyyhkiytyi Pietan tajunnasta. Kun hän vihdoin havahtui kuumeisiin vilunväristyksiin, lekutteli suokurppa ylitse kurnautellen merkkiääntään. Se lentää kohti kotiaan, kohti suota, Pieta päätteli jähmeästi ja laahautui eteenpäin. Puusto harveni ja jostakin

tuulahti sakeankostea tuoksu. Viimein avartui sammaleinen suoava hänen eteensä.

Pieta hengitteli syvään väkevää turpeen lemua. Harmaa, vinoon lyykistynyt mökkirähjä nyhjötti kitukasvuisten mäntyjen seassa suon reunamalla. Ehkä metsämies on vaaninut täällä kurkia ja pitänyt leiriä, Pieta arvaili ja kurkisti mustaan, haisevaan loukkoon. Nokinen raunio keskellä lattiaa oli toimittanut joskus tulisijan virkaa. Seinällä roikkui likainen säkinriekale. Pieta upotti rievun suonsilmäkkeeseen ja hankasi kankaasta noen. Saraheinistä ja pursujen varsista hän punoi karkean narun ja satoi sillä säkinrepaleen turvonneen jalkansa ympärille. Sarat viilsivät haavoja sormenpäihin. Nälkä sivalteli puukkona sisuksia. Hän upotti veriset kätensä syvälle turpeeseen ja nyyhkytti. *Hyvä Jumala, lähetä minut ihmisten tykö. Minä en ennää jaksa.*

Vasta yöllä, pilvien revetessä lumivalkean kuun edestä, hän näki ensimmäiset mustat kuuset kaukana suon reunassa. Kunpa voimat riittäisivät sinne – se oli hänen ainoa ajatuksensa. Kepillä tunnustellen hän astui varoen eteenpäin, vaikka syvät silmäkkeet pelottivat. Hän oli kuullut tarinoita soiden imaisemista ihmispoloista, jotka tukehtuivat sammaleeseen

ja joita ei saatu edes miesvoimalla vedettyä ylös – niin suuri oli suopedon ahnas voima.

Hitaan, tuskaisen taivalluksen jälkeen hän pääsi kituliaalle männikkösaarekkeelle ja vajosi tiedotto-
mana maahan.

Aamuyöllä mies huomaa kaukana suon reunassa häämöttävän vaalean läikän. Hän tempaa jousen käteensä. Kaksi päivänkiertoa on kulunut turhaan näätien ja jäniksien jäljillä. On ollut jo nöyrytyminen siihen, ettei metsä antiaan luovuta. Sylki herahtaa miehen suuhun, kun hän muistaa komean naarasjoutsenen, jonka hän ampui vuosia sitten. Sen lihaa syötiin useampi päivä. Varvukosta löytynyt iso joutsenenmuna oli kovakuorinen ja tuore, kun he sen pöydän ääressä halkaisivat ja hörppivät kuoresta auringonvärisen sakean liemen, joka maistui sammakoilta ja suovedeltä. Linnun siipiluista kuivatteli piika taloon luudat ja sitkaasta nahkasta emäntä ompeli kevyen juomaleilin, joka kesti monituiset metsäretket.

Semmoinen taivaalta laskeutunut lahja makaa nyt tuolla kaukana kitumännyn alla liikkumattomana. Vaanien mies hidastaa askelta. Yö murenee pubki sillä

aikaa kun hän ryömii mättäiden suojassa kohti nukkuvaa saalista. Aamun ensimmäinen kajo piirtää viherjää viirua taivaalle. Mies kohottautuu äkisti ylös ja pingottaa nuolen osoittamaan pursujen seassa makaavaa hahmoa.

Rinnassa kumahtaa ilkeästi. Onko tämä vainolaisen ansajuoni?

Hän tähtää jousella pikaisesti jokaiseen ilmansuuntaan, seuloa katseellaan metsänreunat ja usvaa huokuvan suon, laskee jousen hitaasti alas. Kaikkialla on tyyntä ja äänetöntä.

Tyttö on tullut yksin.

Vaalea pitkä tukka on pahoin sotkeutunut varpuihin. Mies kuuntelee, onko rinnassa enää eloa. Tytön käsi on punainen kuin kirsimarja. Pitkän matkan on polo paarustanut, sen näkee jaloista. Ruumis hytkähtelee viluhorkasta, kun mies nostaa olennon olkapäälleen. Hän pitelee hennoista reisistä kiinni, mutta varoo visusti hipaisemasta jalkaterää, joka on sinisenharmaa ja visvaa täynnä. Tytön pää ja käsivarret retkottavat alaspäin miehen selkää vasten, kun hän alkaa kiivetä taakkoineen ylös jyrkkää vaaranrinnettä.

JYLHÄN KAUNIS ROMAANI NELJÄSTÄ NAISESTA NELJÄLLÄ VUOSISADALLA

Isovihan aikana vuonna 1713 nuori Pieta juoksee vainolaista karkuun. Hän päätyy Hallan taloon ja rakastuu sen naimisissa olevaan isäntään. Suurten nälkävuosien jälkeen, pitkään autiona odottaneelle tilalle muuttaa rivakka Eliina, jota omatunto soimaa oman onnen eteen tehdyistä valinnoista.

Kun Eliinan pojantytär Tuomikki lähtee siirtolaiseksi, Halla jää jälleen tyhjilleen. Vasta 1960-luvulla sinne asettuu Hilja, joka tekee erikoisen valinnan rakkaudessa. Hiljan aikakausi kestää yli kuusi vuosikymmentä, kunnes koleat viimat jälleen koettelevat sitkeän sukutilan nurkkahirsiä.

Hallassa synnyttään ja kuollaan, se hylätään ja löydetään uudelleen, mutta talo pysyy pystyssä, kuten muinainen karsikkopetäjä, johon asukkaiden kuolinvuodet kaiverrettiin.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-52115-1